

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԵՆ
ՅՈՒՂԱՆՆԵՐԻ ԵՄԵՆԻ ԵՄԵՆԻ

ԽՐԱԳՐԱՏՈՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ. ՂԱՂԱԹԻՄ. ԷՄԵՆԻ ՊԱՆՔ ՕՍՄԱՆԻ

Կրթարարական ուղղութեամբ նախակի կամ արդարութեամբ նախակի կամ արդարութեամբ

Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK"
SALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTTOMANE

10 ՓԱՐՍՅ

ՀԱՅՐԵՆԻԿ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ և ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐՍՅ

ԽՐԱԳՐԱՏՈՒՆ

Մ.Ր.ՈՒՐ. ԱՄՓՈՒՐԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պայտ	Համար	300	Թի	75	Պէճի
		150		40	
		300		100	
		150		50	
		75		25	
		300		25	Փրանք

Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ (Գրասենյակի փոխարին փոխարին փոխարին 400 զրէի տեղ 415 զրէ)

خطبه اسكي باقئ عثمانیه

حیر نیک غزنی می اداره خاتمه

ԱՅԼԱՂԱՆՆԵՐԻ ԶԱՅԻՐ

Հայրենական Հայրենիքը ինքնին իրականում մեր յօգուածներն ու տեղեկությունները գոհունակութեամբ պատճառելիս խելահաս բազմաթիվ ընթերցողներու: Ասկայն ստացի է նաև թէ ընթերցող հասարակութեան մէջ կը գտնուի մաս մըն ալ որ չի ստացի իր ճիշդ տեղեկությունները յետո: Հիշեցած նախապաշարումը այնպէս կը կարծեն ուսանող թէ այդպէս Հայրենիքը իրականում կը զրկուի իր ճիշդ տեղեկություններէն: Այս մտածութիւնը շատ սխալ է և պէտք է զայն շտկենք:

Թէ՛ կաթիլիկ, թէ՛ Բողոքական հայերը գոյութիւն ունին: Մենք եթէ զանոնք չտեսնելու զարմնանք, ասով զանոնք չեն գաղտնի գոյութիւն ունենայէ: Մերի հետ կ'ապրին, մերի հետ խառնուած են, մենք անոնց վրայ կ'ազդենք, անոնք ալ մեր վրայ կը ներգործեն: Արեւմտեան պէտք է որ իրար բաժնանք. թերթ մը որ ազգին կրօնապետութեանը զանազան մասերն իրարու կը ճանչնէ, ամենամեծ ծառայութիւն մը կը մատուցանէ: Այս ճանաչողութիւնն սկսած են հասկնալ հայրենական հայերն ալ. անոնց վախճան հրատարակութեանց մէջ իսկ նոր փոփոխութիւն մը կը մտնէ: Մինչև հիմա միայն մեր հին կեանքով կը զբաղէին հայրենական վախճան թերթերը, չէզոքութիւն պահելով ժամանակակից կեանքին վերաբերմամբ: Բայց այժմ ահա Հայրենիքը, զոր կը հրատարակեն Վիեննայի Միտլերի արեւմտեանը, պարբերաբար կը հարգուի շատ լայն, շատ ստացի, շատ անկողնակալ և շատ շահագրգռական տեղեկութիւններ մեր ժամանակակից կեանքի վրայ: Այդ տեղեկութիւնները կ'ամփոփուին օրուան խորհրդերն, վերնագրերն ներքին:

Այս, պէտք է որ մենք զիրար լաւ ճանանք, զազգայնութեամբ, զգացումներու փոխադարձ ստացի ժամանակակից կեանքի վրայ: Այդ տեղեկութիւնները կ'ամփոփուին օրուան խորհրդերն, վերնագրերն ներքին: Հայ կաթիլիկութիւնը բողոքական տարբեր ուղղութիւն ունի. ծայրայեղ պահպանողական է, կրօնական խորհրդներու մէջ մերի անկողնակալութեան շեղում հակառակորդ է, խղճի կայր հնազանդութիւն կը քարոզէ: Եւ ասկայն կաթիլիկութիւնն ալ սեպոյ յարաբերութեան մէջ է և քրիստոնէական մեկ մասին զազգայնութեան հետ, զազգայնութեան որք բուրյովին հակառակ են բողոքականութեան: Եւ կաթիլիկութիւնն ալ կը գործէ մեր մէջ իր հիմնարկութիւններովը, իր հրատարակութիւններովը և մենք տարբեր ունեցած զազգայնութիւններովը:

Ամենքը կը գործեն և մենք պէտք է որ ձեռքերնիս ծայրած նախնիք, և ամենեւին ստացի, ճիշդ, իրական զազգայնութեան մը չունենանք անոնց մասին:

Ի՞նչ բռն է ստացի, իրական, ճշմարիտ գաղափար ունենալ կացութեան մը մասին: Բռն է նախապաշարումէ ազատ ըլլալ, ազգիկ ճանչնալ, դէժն ալ ճանչնալ: Այս տեսութեամբ առաջ կը շարժուինք. Այսպէս Հայրենիքը իրենց ազգայնութեան շեղումը իրենց կրօնական հաստատութիւններովը, որոնց բարոյապետ աշակից են օտարներ, տարածուած են ամեն կողմ: Կարելի է մտքէ անցնել թէ այսքան կրթական հաստատութիւններ, այսքան հրատարակութիւններ, այսքան քարոզութիւններ ընտա ազգայնութիւն չընեն մեր ժողովրդին վրայ: Անշուշտ այդ ազգայնութիւնը մէկէն ի մէկ զգալի չըլլար, բայց ուշագիւր եղանակներով կը տեսնէ:

Այս պարագային մէջ մենք ի՞նչ պէտք է ընենք: Բողոքականները չտեսնելու ձեռնարկու ենք, կամ թէ կայր թշնամի՞ ըլլալու ենք, թէ չէ աւելի իմաստութեամբ շարժելու ենք: Մեր պարտքն է, մեր շահն է ազգի քննել բողոքական հայրենիքի պահանջները, վարդապետութիւնները, զգացումները: Տեսնելու ենք թէ ի՞նչ քաղաքակրթիչ ոգի ունին, կամ թէ ի՞նչ մոլեռանդ մտքով ի՞նչ բանի մէջ է անոնց զորութիւնը, ի՞նչ բանի մէջ անոնց տկարութիւնը: Ի՞նչպէս անոնց գաղափարներն ու վարդապետութիւնները հրատարակելի կ'ըլլան կամ թէ զրկու կը իրարանջրենք: Պէտք է որ մենք այդ ամենը քննենք, թէ՛ ընդհանուր մարդկային յարաբերութեան, թէ՛ տոհմային յարաբերութեան և զարգացման տեսակետներով: Առտու մասերն, թէ ինչու համար մեծ ազդեցութեամբ գաղափարներու հետ այսքան մտանք ընտելանալու պատճառով իրենց կրօնական այնպիսի ներքին, այնպիսի սահմանափակ միտք ու գաղափարութիւն, ու մեր արեւելեան եկեղեցիներն իր բոլոր հումութեամբ համագործ շատ աւելի լայն միտք, շատ աւելի անկախ ոգի ունի և զարգացած մտքերու համար աւելի հրատարակութիւնները:

Սա կաթիլիկութիւնը բողոքական տարբեր ուղղութիւն ունի. ծայրայեղ պահպանողական է, կրօնական խորհրդներու մէջ մերի անկողնակալութեան շեղում հակառակորդ է, խղճի կայր հնազանդութիւն կը քարոզէ: Եւ ասկայն կաթիլիկութիւնն ալ սեպոյ յարաբերութեան մէջ է և քրիստոնէական մեկ մասին զազգայնութեան հետ, զազգայնութեան որք բուրյովին հակառակ են բողոքականութեան: Եւ կաթիլիկութիւնն ալ կը գործէ մեր մէջ իր հիմնարկութիւններովը, իր հրատարակութիւններովը և մենք տարբեր ունեցած զազգայնութիւններովը:

Ամենքը կը գործեն և մենք պէտք է որ ձեռքերնիս ծայրած նախնիք, և ամենեւին ստացի, ճիշդ, իրական զազգայնութեան մը չունենանք անոնց մասին:

Հասարակութիւնն, որի կեցած ծառայութիւնն կրկնապէս կը շարժուի իր կողմը, կը զրոյս կառք նշանակուի զուարճութիւնը: Երբոր բողոքական շարժում է, նշանակուի իր տրուի, և ծաղկամարտը կը շարժուի:

Նախ, ծաղկանքու պարիկ փունջեր են որք կառքէ կառք կը նետուին: Յետոյ, կամայ կամայ, ոգեւորութիւնը կը սկսի, կը շատայ: Անոնց զգացման կրկնութեան, ծանօթ թէ անձնաթի, լիաձեռն կը նետուին ծաղիկ խորձերը, ու կրկնութիւնը պարտաւոր կը համարի միշտ փոխադարձաբար ծաղիկ նետել հարուստը կառքին: Բարիցն այդ օրը միայն կը մտնայ Պարսիկ բանաստեղծին վրայ: «Այնտեղ չէ կնոջ գարնէ ոչ իսկ վարդով մը» (Բարիստարազի մեծ ծարսարութեան այն ատեն է երբոր ծաղիկները կուտան ընդհարել զեղուհիներուն ճիշդ երեսին: Այն ինչ ճիշդ, ան ինչ խնդրանքներ այն ատեն):

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇԱՂԱՄԱՐՏ

Գալէնտէրի ծաղկամարտին վրայ շատ կը խոսուի մեր այն աշխարհին մէջ ուր... կը ճանաչանանք, բաժնիքս է՛ք, յարաբարձի յարձանակարաններն անկողնակալ անոնց, Բարիստարազի նախապաշարներուն, որք Թրուակից Պարսիկ, Սրայէն Օսթրիա կը պոստոնեն իրենց իրական ծանօթութիւնը և որոց կը սիրեն հետեւի մարտիները:

Ի՞նչ է ծաղկամարտը: Իր հարկները նիւս է, Բարիկ ժամանակ մը ի վեր որքեղած է զայն, ու ամէն տարի մայիսի մէջ, — կըր Բարիկ, զուարճացող Բարիկը, ծաղկեղբներն ու զեղանակները ցրուելէ առաջ, իրարմանքն ու հաճոյսն անպարտաւոր յարձանակ մը կը նետուի, — Պուա ալ Պուոնի Լոնչան ծառայողին թատերախաղը կ'ըլլայ այդ բողոքականութեան և կրօնապետ պայքարին: Հանդէսը կրկնուի օր կը տեսէ, շարժմէ, աւելի արդուապետական, և կրկնակի, աւելի ժողովրդական: ու հասոյթը, որ մինչև 70000 Փրանքի կը հասնի, յատկացած է Պարտականութեան Չոհրու Մտտուկին:

Կէս օրէն վերջը, Բարիկի մէջ կողմերն կուտան Լոնչանի հոյաչէն ծառայողին լեցուիլ ամէնէն շքեղ կառքերը: Լոնչանի ծառայողին կ'երկարի աչքը կարծածին շափ, Նէօյի դանին մինչև Գասպար, ջրվէժը, մէկ ժամուան ծամբայ հետուին:

Կառքերը, ծաղիկներու կողմերն են: Կառքերուն անիւներն մինչև ձիերուն պարանոցները, ամէն բան ծաղիկով ծածկուած է, ծաղիկներ ամէն գոյնէ, ամէն ձեւէ, խորձերով, փունջերով, առանձին, անկապ, խառնի խառն լեցուած նստողներուն չորս բողոքները: Առաջինները, քիչքիչները, քիչքիչները, քիչքիչները, կրկու կողմի վրայ Նէօյի դանին մինչև Գասպար կ'ըլլայ, կը դանան զարձակ ի Նէօյի, ու հորէն ծամբայ կ'ըլլան, այսպէս շարունակաբար մինչև վերջը: Կառքեր կ'ըլլան շատ մեղմ, չորս կողմի վրայ, կրկու կողմի վրայ և կրկու կողմի վրայ:

Հասարակութիւնն, որի կեցած ծառայութիւնն կրկնապէս կը շարժուի իր կողմը, կը զրոյս կառք նշանակուի զուարճութիւնը:

Երբոր բողոքական շարժում է, նշանակուի իր տրուի, և ծաղկամարտը կը շարժուի:

Նախ, ծաղկանքու պարիկ փունջեր են որք կառքէ կառք կը նետուին: Յետոյ, կամայ կամայ, ոգեւորութիւնը կը սկսի, կը շատայ: Անոնց զգացման կրկնութեան, ծանօթ թէ անձնաթի, լիաձեռն կը նետուին ծաղիկ խորձերը, ու կրկնութիւնը պարտաւոր կը համարի միշտ փոխադարձաբար ծաղիկ նետել հարուստը կառքին: Բարիցն այդ օրը միայն կը մտնայ Պարսիկ բանաստեղծին վրայ: «Այնտեղ չէ կնոջ գարնէ ոչ իսկ վարդով մը» (Բարիստարազի մեծ ծարսարութեան այն ատեն է երբոր ծաղիկները կուտան ընդհարել զեղուհիներուն ճիշդ երեսին: Այն ինչ ճիշդ, ան ինչ խնդրանքներ այն ատեն):

Իր կողմէն գէտ, ալ հանդէսն իր ստատիկութեան կէտին կը հասնի: Օղին մէջ ծաղիկներու խորձերն են միայն որք կ'ըլլան կ'ընեն, իրարու ընդհարելով: Կառքերու միջև մտնողները կ'աւելանայ, ամէնքը միեւնոյն մտածումով մը ոգեւորուած, — այդ հասնելու մօտ հաճոյքը իր բոլոր կուտանքը մէջ վայելել:

Ալ բոլոր դիմակները, ցրտութեան բոլոր պատրուակները վար առնուած են, ու անկողն, բազ խօլ ուրախութեան մը մէջ, ամէն ինչ խառնուած անոնց ամբողջ համարակալութեամբ զոր անձնաթի մտաւոր ապահովութիւնը կուտայ քեզ, ծաղկամարտը կը մտնենք բոլոր այն հետադարձութիւնները որք զապահարկներ իրարմէ կը բաժնեն, ու հիմակ ծաղիկ հարուստներն աւելի ուժեղին կը տրուին, ծիծաղներն աւելի համարձակ են, շարժումներն աւելի արագ, ու կրկնութիւնը արեւն աւելի նախաձեռնարկ: Այդ բազմութեան մէջ, որ ինքնուրուի կ'ընեն, անոնք մեծանուն աղիւսներու քիչքիչները կը քննեն, ալ պատուար չէ մտայնած, ամէնքն ալ պատասխան մէկ քանի ժամուան համար՝ նոյն զազգայնութիւնը, — զուարճանալ: Շատ քիչներն են որ մինչև վերջը կը պահեն իրենց աստիճանին վայել զիրքը, իրենց զեղեցիկ արձանի շնորհաւոր անշարժութիւնը: Միտքէս չեւրեք ընտա այն պարիկ զբողոքին, — ո՞հ, ապահովապէս, ամէնքն բարձր արժեքաւ կանտիլեան կը պատկանէր, — որ, իր շորս զին զիջուած ծաղիկներուն մէջ ինք ամէնէն հիմնակ ծաղիկը, Լոնչանի ծառայողին կ'ազնուակամայնէր իր անցքին վրայ: այն կրկնէր մին որոց երակներուն մէջ կապոյտ արեւն կը հոսի: Իրեն նետուած ծաղիկներուն փոխարէն ինքն ալ ծաղիկներ կը նետէր, խոշոր հրաշքան ծաղիկներ, քիչքիչներ, վարդեր, քիչքիչներ, այն ծաղիկներն ու որոց մէկ հատով ամբողջ ընտանիք մը օր մը կ'ապրի: Իր պատրիկեան նուրբ ու ճարտակ ձեռքին թոյլ ու խորտա շարժումները անանկու էր, ամբողջ բանաստեղծութիւն մը ինքնին, զարկու պերճութեան ու կրթութեան արկունք մը: Օ՞հ, այն նետուածը:

Գալէնտէրի ծաղկամարտը, որ այս շարժմէ օր տեղի ունեցաւ, իր նախափորձ մը բաւական յարողութիւն ունեցաւ: Հոս, վտարող ունիք որ իր համայնական շրջապատները կրնայ ընծայել մեր ամէն հանդէսներուն: Թէրապիայի և Պէօյի քաղաքի բարձր ընկերութեան պատկանող կրկն և այրեր, նաւակներու մէջ հարուստեցիները զրար ծաղիկներով, մինչ ցամաքի վրայ ծաղիկազար կառքեր նոր ոգեւորութիւն մը կը բերին ծովափին վրայ:

Ապագային, ծաղկամարտը կրնայ մըտնել մեր բարձրութեան մէջ, ունի կառքերը պիտի ունենանք, աւելի շքեղ ծաղիկներ, աւելի սքանչելի շրջապատներ, աւելի

շատ լայն, կրկնակի վրայ աւելի թափանցիկ կապոյտ, ընտելեան ամէն ճարտարութիւնները: Բայց ծաղկամարտի կ'ընենք:

Ա՛հ, ո՞ր են մեր զբողոքները: ԱՍՊԵՏ

ՆՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ԱՐԳԻՆՔՆԵՐԸ

ԷՆԿԻՒՐԻՒՆ, 16 յուլիս

Երկաթուղին չինուիլը քաղաքին մէջ ակնկրելու կերպով զգալի է արդէն: այս մէկ տարուան մէջ այնչափ նոր տուններ շինուած են որչափ նախորդ տասը տարիներու ընթացքին մէջ: Քաղաքն արագաբար կերպարանափոխուելու վրայ է: Տարեւտը կը ծաղիկ և ապագային համար յոյսերը շատ աւելի մեծ են:

Ինկիւրի մէջ արեւտուարի մեծ պալատութիւն կայ. երկաթուղիք և առտոյնը զրեթէ չգտնուի: համաձայնութիւն Սերասոյի և Կարիկի, Էնկիւրի այս տեսակետով շատ ետ մնացած է: Թիֆլիզէ գործուածքներն են միայն, որ Էնկիւրի միակ արեւտար կը կողման, այն ալ խիստ անարժանաբար: Այս քաղաքին մէջ, ամենակարեւոր արեւտանքու պալատութեան հետ, ո՞չ Քըրչէկի գործերը, ոչ Կարիկի ծածկոցները, ոչ Թոքատի Կարիկի կ'առաջարկուին:

Ոչխարի տուրքը (աշտ) այս տարի վեց հազար ոսկի յաւելում մը թողուց Էնկիւրիի նախադիւն: Տասնորդին ալ 15-20 հազար ոսկի յաւելում մը կը ստանան: Աստիճակ երկրին յարաբերութեան բացարձակ ապացոյցներն են:

Երկու ամիսէն չոքեկաքը Էնկիւրի պիտի ըլլայ: Երկաթուղին պայտանաւան ըստուր յոնուարի մէջ պիտի կատարուի: Երկաթուղիք թէ երկաթուղին Էնկիւրիի շատ մը զլուստը քաղաքներէն 2-5-8 ժամ հեռու կ'անցնի, նախահին հանրագուստ չինուիլեան խորքները կը քննեն, ալ պատուար չէ մտայնած, ամէնքն ալ պատասխան մէկ քանի ժամուան համար՝ նոյն զազգայնութիւնը, — զուարճանալ: Շատ քիչներն են որ մինչև վերջը կը պահեն իրենց աստիճանին վայել զիրքը, իրենց զեղեցիկ արձանի շնորհաւոր անշարժութիւնը: Միտքէս չեւրեք ընտա այն պարիկ զբողոքին, — ո՞հ, ապահովապէս, ամէնքն բարձր արժեքաւ կանտիլեան կը պատկանէր, — որ, իր շորս զին զիջուած ծաղիկներուն մէջ ինք ամէնէն հիմնակ ծաղիկը, Լոնչանի ծառայողին կ'ազնուակամայնէր իր անցքին վրայ: այն կրկնէր մին որոց երակներուն մէջ կապոյտ արեւն կը հոսի: Իրեն նետուած ծաղիկներուն փոխարէն ինքն ալ ծաղիկներ կը նետէր, խոշոր հրաշքան ծաղիկներ, քիչքիչներ, վարդեր, քիչքիչներ, այն ծաղիկներն ու որոց մէկ հատով ամբողջ ընտանիք մը օր մը կ'ապրի: Իր պատրիկեան նուրբ ու ճարտակ ձեռքին թոյլ ու խորտա շարժումները անանկու էր, ամբողջ բանաստեղծութիւն մը ինքնին, զարկու պերճութեան ու կրթութեան արկունք մը: Օ՞հ, այն նետուածը:

Տեղական իշխանութեանց երկրին յարաբերութեան համար ըրած ջանքերն իրարմանուած, երկաթուղին չինուիլեան զազգուած Գերակառուցիչն մին ապարակ մը գնեց և քիչ ժամանակէն զայն եւրոպական կատարելով տիպարազարակի մը պիտի վերածէ, նորագոյն գործիքներ և ընտիր ցեղեր անտուններն բերելու տալով: Տեղացի հարուստներն ալ իրենց թմրած գրութեանէն կամայ կառք մը կ'արթնան, և կ'երկու թէ յատուցիլ կատարուան մէջ անոնք ալ երկաթուղիք ծաղիկներուն ծաղիկներն համար ձեռահարկներ պիտի ընեն: արդէն այս վերջին երկու տարուան մէջ ատանին աւելի և և այս առաջին փորձն է հոս:

ՆԿԱՐԱԳԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ

Երեսուն տարիէ ի վեր աշխատեցանք, ապէ վերջն ալ մտադրած ենք աշխատել որպէս զի մեր գործընկերու ուղղութիւնը ճանաչանալու պահանջները համապատասխանէ, կամ, ուրիշ յօտքով, հայր ինչպիսի լուծուի գործընկեր մէջ: մինչև հիմա մեր նպատակին մէջ չի յաջողեցանք և անշուշտ յաջողելիք ալ չունինք, զանի որ ստուերի մը ետեւէն կը վազենք միայն Գարդը (!) իր միջոց զրամ չանելու: Բայց այդ կատարելու կրող մըն է. այդ երազով օրորուած՝ բողոքովին մոռցանք

(!) Հոս պէտք է մտնայ թէ զարոց բնակող կը հասկնանք նախաիրթական և միջնակարգ վարժարաններ միայն:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Երեւանի հեռագրակազմի կողմից հրատարակուող հեռագրակազմի կողմից հրատարակուող հեռագրակազմի կողմից...

ՂԱՆԱԹԻՈՑ ՊՈՐՍՍ

Table with 2 columns: Item name and Price. Includes items like 'Երեւանի հեռագրակազմի կողմից' and 'Պորսոսի կողմից'.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՆԵՐ

Ի Ռ. ԴՈՒՆՆ. Առաջին-Հոգեբանական ինստիտուտի կողմից հրատարակուող...

ԻՌՈՒՍԱԿԱՆ ԴԵՄՊՈՒՍԱՏԱՆ ԳՐՈՒՄ... Ժամանակակից հայաստանի պատմության...

ԳՐԱՍԻԿԵՐՈՒ ՏՕՆԸ. Մուսկովսկու հիշատակագրությունը...

ՍԵՂԱՆԻԿ-ՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՐԿԱՅԻՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԱՆՍՏՈՒՆԻ ԵՐԿԱՅԻՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԹՂԹԱՍԱՐԱԿԱՆ ՊԱՅՈՒՍԱԿԱՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԼՍԿԻ ՇԵՂԻՐԵՆ ԿՐ ԳՐԵՆ ԹԷ ԲԱԳՄԱՅԻՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԹԱՆԳՐԱՆԸ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՀՐԱՅՑ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՄԵՂԱՍԺՐԻ ՄԱՐԻԹԻՄԻ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՉԱՆԱԶԱՆ ԴԻՊԹԵՐ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԱՆՈՒՍԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՍԵՂԱՆԻԿ-ՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԹՂԹԱՍԱՐԱԿԱՆ ՊԱՅՈՒՍԱԿԱՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԼՍԿԻ ՇԵՂԻՐԵՆ ԿՐ ԳՐԵՆ ԹԷ ԲԱԳՄԱՅԻՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԹԱՆԳՐԱՆԸ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՀՐԱՅՑ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՄԵՂԱՍԺՐԻ ՄԱՐԻԹԻՄԻ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՉԱՆԱԶԱՆ ԴԻՊԹԵՐ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՀԵՌԱԳՐԵՐ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԼՈՒՍՈՒՆ, 2 ՕԳՏՈՍ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՄԱՐԻՍ, 2 ՕԳՏՈՍ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԱՍԽԵՐ, 2 ՕԳՏՈՍ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԲՐՈՒՄԱՆԻՅԱՆ ԳՐԱՄԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԳԻՏՈՒԻ ԳԻՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԳԻՆԻՓՈՐԶ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՀՐԱՅՑ ԱՍԿԱՆ ԱՍԿԱՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԻՐԱՐ ՄԻԱԳՈՒԼՔ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՄԵՌՆԱԿԱՆ ԿԻՆԸ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԼԱՆՔԱՇԱՅՐ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՄԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱՄԱԿԱՆ ՄՐՏԻՆԻ... Երկաթուղիների կառուցման...

ԳԵՂԱՐԱՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՏՈՒԹԵՐ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՅՈՒՇԱՐԱՐ... Երկաթուղիների կառուցման...

ՏՊԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ... Երկաթուղիների կառուցման...

